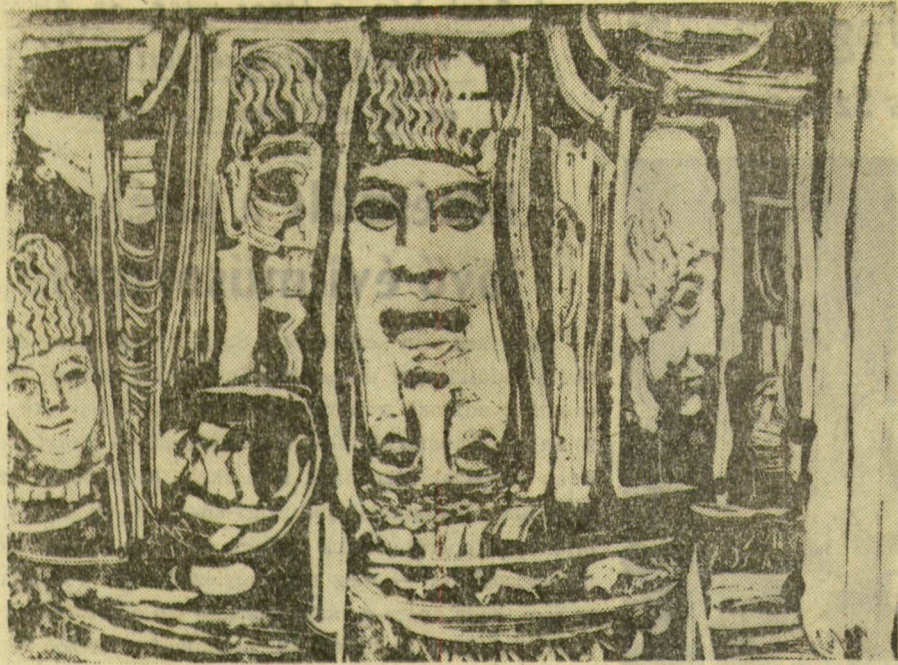

DÉLIBÁB

VINKLER LÁSZLÓ

OIDIPUS KIRÁLY

Az asszony átvitte a gyereket a nagymamához. Jömagam csak valamikor éjjel után vetődtem haza. Bevacsoráztam, talán túlzottan is jól, és rózsás hangulatban, dűdölve próbáltam beilleszteni a kulcsot a zárba.

Az előszobában égett a villany. „Az az átkozott szórakozottság!” — gondoltam, miközben benyitottam, pedig ezúttal nem a szórakozottságomon múlt a dolog.

Két idegen férfi tanyázott a lakásban. Kiráncigálták az összes fiókot és üzleti modorban társalogtak, miközben a padlón nyitva fekvő bőröndökbe rakosgattak egyet, s mászt. Úgy tűnt, mintha vakációra indulnának.

Földbégőkrevert lábball álltam az ajtóban. Amikor végül is észrevettek, az egyi-

Jan Huszezo:

Éjféli látogatók

kük, az összes bajszú. el-lenséges hangom rám szólt:

— Mit akar?

— Ez örület! — feleltem én. — Hiszen ez az én lakásom. Nem gondolják, hogy itt tevédes történt?

— Szó sincs róla. Maga jött haza túl korán...

— Igaz, igaz, de hát Lili le akart feküdni és kidobta a társaságot... Megkérdezhetném, mit művelnek?

— Ejnye, de nehéz a fel-felapuskám...

— Uristen! — kiáltottam és valószínűleg elsápadtam. De hamarosan összeszedtem magam és szemrevételeztem, vajon mi mindent akarnak elvinni. Alázatos siránkozásba kezdtem.

— De uraim! Tönkretesznek engem és a családomat is.

— Úgy értsük, hogy maga havi fizetésből él? — kérdezte a fiatalabbik szemüveges, összehajtogatva feleségem télikabátját.

— Természetesen.

— De a biztosító búsás kártérítést fizet majd, nem igaz? — erősködött az összes bajszú. Persze, lehet, hogy a bajusz ragasztott volt.

— Nekem nincsen betérés elleni biztosításom.

— Micsoda? Nincs biztosítása? Még ilyen nagyfokú gondatlanságot! Hát akkor most mi lesz?

Az összes bajszú mintha összegernyedt volna egy pillanatra.

— Önök tudják, uraim.

— Mi a véleményed, Billy, most az egyszer még futni hagyjuk?

A Billy nevezetű férfit, a szemüveget viselő fiatalabbik biztató szemhunyorítással kihúzott egy nyomtatott úrlapot a zsebéből, átadta nekem és azt mondta:

— Menjen és reggel azonnal biztosítsa le magát. Legközelebb már nem leszünk ilyen megértőek!... Gyere Johnny, menjünk egy házzal arrébb.

És elmentek.

Azóta két hónap telt el, s én még most sem értem a dolgot.

N. I.

Először azt hittem, hogy az alig hallható melódia csupán képzeletemben él. Csak mentünk és hallgattunk. Aztán hirtelen megálltunk.

— Rádió? — kérdezte Arkagij.

— Úgy tűnik — válaszolta a flegma Pétya, s a gyűrött füre dobta a karikába gombolyított vezetéket.

Egy fatuskóra álltam, s a szürke út keskeny szalagját néztem.

— Mozog...

— Délibáb... — dörögte Pétya, s a szájába tömött egy marek fonnyadt áfonyát.

— Ló... A lovon pedig egy nő ül... És énekel!

— Hülyeség! — fújt egy nagyot Pétya. Az út körülfutotta a hegy lábát. Az énekhang közeledett. A ló nyakán idegesen és halkán csilingelt a csengő. Szóini sem mertünk — ám lehet, hogy nem is találtunk szavakat. A dallam ismeretlen volt — de most nagyon jól érzékeltette vibrálóan zavaros emlékeinket, a tág térséget s a jakutföldi tajga fölött vonító szelet.

Elsőként Ljoska Oszidajev eszmélt és cselekedett. A magasba lendült, s átugrott egy bokrot. A sárga levelek, melyek pillangóknak hatottak, lehulltak. Nyakunkat előrenyújtva Ljoska után vetettük magunkat.

Öt perc múlva az ének megszakadt. Újabb öt perc elteltével a nő megint énekelni kezdett, s a dallam mind távolabbról hallatszott.

— Megfordult — konstátálta Pétya.

— Amazon! — repült elő a bokrok mögül az örömtől ragyogó arcú Oszidajev.

— Szombaton nálunk lesz!

— Meghivtad? — kérdezte mogorván Arkagij, aki nem tudta elviselni, hogy más gyorsabb volt nála. Sovány arca szinte szoborrá merevedett.

— Nem feledted elkérni tőle a névjegyet? — jegyezte meg Pétya.

— Nyinának hívják, kollektorként dolgozik a szomszédos geológus expedícióban, kiválóan lovagol, úgy ül a nyeregben, mintha oda teremtették volna, s bár nem annyi, de ránézésre húsz évesnek látszik. A családi helyzete is igen kedvező! — áradozott Ljoska.

— No és külső méretei? — érdeklődtem óvatosan.

— Rendkívüliek, plusz a hangja... — Ljoska úgy vezette le boldogságfeleslegét, hogy a földre dobta magát.

Úgy határoztunk, hogy Nyinát katonai parádéval fogadjuk, s tűzijátékot is rendezünk tiszteletére két nehezen összeszedett rakétával.

De Nyina nem jött.

A fiúk dühödten rágesálták a cédrus díoforma természetét. Este hatig várunk, aztán a Nyinának már ismerős Ljoska Oszidajev személyében motorosfutárt küldtünk érte. Két óra múlva tért vissza, tetőtől talpig sárosan.

— Nem jól érzi magát. Jövő szombatra megígérte...

Nem néztünk egymásra, csak belebújtunk hálósájkainkba. A következő szombaton elhangzott a diszlövés, a rakéták is magasba röppenek, hogy színes szikrákat szórjanak az alacsonyan lógó őszi felhőkre. A geológus központból kiérkező küldött elcsodálkozott a rendkívüli fogadtatáson és a fejedelmi vendéglátáson.

— Köszönöm, gyerekek, köszönöm... Istenemre, csodálatos fiúk vagytok! Soha nem felejttem el! — mondta komolyan a második pohár után.

Úgy bólogattunk szavaira, mint a megtisztelt házigazdák. Nem szabadott feltárni előtte, hogy mindezzel nem őt, hanem Nyinát vártuk, aki megint betegnek látszik.

A harmadik szombaton is ott ültünk a sátorban az ünnepi asztal előtt cédrusdiót rágyva. Danyilov kiment „friss levegőt szívní”, s mindig aggódó, gondolkodó arccal tért vissza.

— Megint becsapott minket! — végül már nem tudta túrtóztatni magát.

— Meg lehet, hogy még megjön, hiszen van idő — mondtam bizakodó reménységgel. — Kimegyek az útra figyelni.

Hogy rövidítsek, egyenesen az alig látható erdei ösvényen mentem. A fenyőágak tülevelei puhán végigcsúrogattak a fejem bubjától a lábamujjáig, mintha csöndes surrogású eső esne. A nyírfa leomló ágai a talpam alatt morzsolódtak. A levegőben a nedves fák illata lengett. Amikor a távolból érkező férfi és női hangokat meghallottam, a fák között lávirozva előrevettem magamat.

— Miért hívtál magaddal? Nekem nem szól a vendéglátás! — kérdezte egy magas legény, aki színes bundasapkát és öreg tengerészköpenyt hordott. Lova az útmenti füvet csipegette, remegő, nedves szájával csomóba szedve a zöld szálakat.

Nyina egy hollőfekete csikón ült, lábával idegesen lóbálta a kengyelt, a táborunkat fürkészte. Tartásában volt valami fejedelmi, de mintha ugyanakkor görcsösen vigyázott volna, nehogy valamelyik pillanatban leessék. Napbarnította arca szabályos vonásaival és tiszta, kék szemével szinte érzéketlennek tűnt.

— Tudod, Viktor, ismeretlen emberek... Ki tudja mi történhet. Nem látok a homlokuk mögé... Hiszen annyira állhatatosan hívnak!

— Nyina, dehát azok is geológusok! Talán eddig nem tudtad, hogy ez mit jelent?

— Ha félsz, visszafordulhatsz! — vetette oda Nyina. — Valahogy csak megleszek!

Alig tudtam uralkodni magamon: s még úgy vártuk, mint a sült bolondok! Felkészülünk a fogadására, valami ünnepélyesre, jóra számítunk... És ő...

— Ne fárasztja magát! — mondtam neki, s kiléptem az útra. — Vadászni mentek a fiúk. Csak két nap múlva térnek vissza.

Nyina nyomban megértett mindent... Persze, lehet, hogy semmit sem értett. Éles fordulatot vett a lovával és gyors üggetésre fogta a jóságot. Viktor vissza akarta tartani, de én megfogtam.

— Hadd menjen csak — mondtam. — Nem lesz semmi baja. Menjünk hozzánk. — De hiszen a titeket vadászni mentek.

— Azért maradtak... Menjünk.

Mikor a sátorba léptünk, csodálkozó tekintetekkel találkoztunk.

— Megint rosszul érzi magát — válaszoltam nyugodtan a ki nem mondott kérdésre...

Aztán megeredt a hó, súlyosan. Nedves lett az idő. De valamiért gyöngyvirág-illatot éreztem. Arra gondolok most, hogy a fehér prémsapkás, karcú lánytól van ez: ott áll a folyóponton. Március van. A hajában hóvirág, a parti lépcsőt fekete víz nyaldossa. A magasszárú cipő átnedvesedik, prémszegélyén apró vízcsöppek rezegnek. Arra a lányra gondolok csak, aki nincs is, akit csak képzeletem szült...

S egész éjjel esik a bolghos hó, mégis gyöngyvirágillatot érek. De nyomtalanul eltűnik, amikor az illat forrását keresem...

FERENCZ GYÖZÖ fordítása

Sólyom György tanulmánya

WAGNER

Közel évszázada, hogy a wagneri műzsika otthont sóvárgó igénye, macenasok dagadó pénztárcája és a lelkes rajongók fanatizmusa létrehozta a bayrauthi színházat. S hogy ez a wagnerianusok azóta sem csökkent érdeklődésű Mekkájává nőtt, s a színház jellegzetes

struktúrája, valamint az itt hallható művészegyéniségek előadása ma is a legkiválóbb Wagner-tolmácsolásokat jelentik a világon — különös jelentőséget, széles érdeklődést biztosít bármely életrajznak, tanulmánynak, ami megkísérli emberközeli behozni a „wagnerizmust”. Sólyom György könyve egy életút kuszaságának megannyi szenvedésekkel tele-tűzdelt környezetében keresi a wagneri zene értelmét, az „aut Caesar, aut nihil” — egyéniség és a társadalmi meghatározottság szükség-szerű egymásra találása. Összefüggést, rezonanciót keres a kor társadalmába olykor kényszeredetten vállálva beleszületett zseni intellektusa, valamint az őt körülvevő értetlen és valahol mégiscsak megértett világ iratlan-leírt törvényei között. Persze a hiteles portré — éppen az emberközelségből felénkmeredő múlt érzékenysége miatt — nem könnyű, hiszen Wagner esendő-emberi megnyilatkozásai már hihetetlenül végletes beállításoknak, lelkes mellészegüléseknek és torz ferdítéseknek okozták már talaját. Emlékszünk rá, hogy Hitlerben például a Walkürrök lovaglásának dinamikus sodrású zenéje a germán faj übermensch szellemét táplálta, s a könyv olvasója hiteles dokumentumokból dobban rá a nietzschei barátság és a Gobineauhoz fűződő lelki hangoltság békés szomszédságára a Nibelungok és a Grál-eszmény örök-időtlen eszközközt kereső zenedráma mellett. A könyv érdeme, hogy mégis tudjuk, Wagner több a sopenhaueri filozófiánál, a reakciós porosz szellemnél, és

biztosan ítélünk azokban az értelmezésekben, melyek a zeneköltőt puszta „német-ügy” apostolának, silány szócsövének akarták kisajátítani a zene egyetemességéből.

De Sólyom György színes monográfiájának arra is jut ereje, hogy erős kritikával tallózzon elméleti kérdésekben, a wagneri Gesamt-kunstwerk oly sok vitát okozott tételeiben. Népszerűségét a komoly zenében jártasnak, de laikusnak is mondani tudó erények biztosítják. A Zeneműkiadó gondozásában kerül az olvasó kezébe.

N. I.

Varázslók

Heverészttem a csónak alján, néztem a szép tiszta eget. Egy-egy vízi madár suhant el fölöttem néha, szárnyával belehessentett a csön-dességbe. A közelben nem volt senki, mintha magam lennék csak, meg az apró vízfodrok, fák, madarak. Éreztem, hogy jó az egyedül-lét. Tenyeremet nézegettem, fölőlyagzott valamitől, de az is lehet, hogy bőrbetegség. Egyre megy — gondoltam — majd elmúlik.

A tenyeremet néztem. Óreg, rokkant tenyer ez már, nem sokat ér. Csak a cigányasszony olvasott ki egyszer belőle nagy dolgokat. Megfogta és jól a szeme elé húzta, aztán megjósolta a sorsomat.

Nagy változás következik az életemben. Megjelenik egy finom úr és az majd egyengeti az utamat. Igaza lett: néhány hét múlva megjött a katonai behívó. Valóban megtörtént a nagy változás. Alig múlt el nyolc hónap, közölték velem, hogy én leszek az ezredes úr csicskája. Na tessék, megkerült a finom úr is, reggeltől késő estig szolgáltam a háza körül. Csináltam én mindent, amit csak parancsoltak egyszer aztán olyasmit is meg-cselekedtem, amit csak az úrnő kért. Bár nem tettem volna, de hát nemigen mertem ellen-kezni, mert szolgálatban a parancs megtaga-dásért igen súlyos büntetés jár. A fronton jöttem rá, hogy a cigányasszony óvott egy csalfa nőtől, aki mézes-mázos szóval akar elámitani és elveszejteni. Ez is megtörtént, belekerültem az elveszejtőbe. Az ezredes úr is azzal búcsúztatott, hogy a bűnömért az életemmel fizetek.

Ilyen elvetemült gonosztevőknek nem szabad élni. Nem mertem megkérdezni, hogy most a haza dicsőségét szolgálom-e, vagy bűnemet vezeklem-e? Jobbnak láttam a hallgatást.

Ilyen ifjúkori előzmények emlékeivel kerültem egy modern varázslóhoz. Nem is gondoltam, hogy ilyesmi a mestersege. Egészen az utolsó napig tudós formájú embernek néztem. Mindig az állatokról meg a növényekről beszélt. Hegymászó túrákra jártunk. A pihe-nőknél megálltunk és útítársam elkezdett beszélni a farkasokról. Elmondta, hogy ott a vezérválasztás nem szavazás útján történik. A farka által kiszemelt legerősebbek megverek-szenek a vezéri rangért. De a verekedésnél nem folyik vér. A farkas saját fajtáját soha nem öli meg. A legyőzött odatartja torkát a győztes szájához, hogy harapja el. Az pedig ellőki orrával a legyőzött állat nyakát, aki hanyatt fekszik, s ezzel kifejezte szolgáló hű-ségét a győztes vezér iránt. Csak a kétlábon járó állat öli meg a saját fajtáját, ezer gáz-kamrát épít, a negylábú erre nem képes. A méhek is csak a heret pusztítják el.

Másik napon a páviánok következtek, az-után meg a denevérek, akik vakok és mégis visszatalálnak születési helyükre tízezer ki-lométerről is. Kipróbálták. A méhek világá-nak ismertetése két kirándulási napra osztó-dott, s azután rátértünk a bálnák beszédrend-szerére, amelyből eddig huszonhárom szót meg-fejtettek a zoológusok. Nemsokára elérkezik az idő, amikor bálnák végzik a legveszélyesebb katonai szolgálatokat a víz alatti háborúkban. Előkerültek a szentjános bogárcák is, világító, foszforos hátuk van a hímeknek és csak pár-zás előtt foszforeszkálnak, így jelzik szándéku-kat és csalogatják a szentjános lányokat.

Az utolsó napon esett az eső. Nem tudtunk kijutni az épületből. Tudós ismerősöm azt mondta az ebédnél, hogy írjak le néhány szót

egy papírra, s megmondja rólam, milyen em-ber vagyok. Akkor jöttem rá, hogy varázsló-val van dolgom. Ettől a felismeréstől annyira megijedtem, hogy se igent, se nemet nem mer-tem mondani. Azt hittem, hogy ez a jól be-vált diplomata módszer itt is kihűz a bajból. Sajnos, tévedtem. A varázsló azt mondta: „El-bíszem, hogy viszolyog, mert az emberek a másiktól szeretnek tudni mindent, még azt is tudni vélik, ami nincs, de önmagukról nem akarnak tudni semmit. Attól meg egyenesen frászt kapnak, ha jellembeli gyengeségeiket olvassák a fejükre, mert azt hiszik, az szemé-lyes titkuk.”

Tiltakoztam, és kijelentettem, hogy én nem viszolygok. Fogtam a papírt, tollat, leírtam né-hány semmitmondó szót. A varázsló kézbevet-te és sokáig nézte. Én meg a cigarettafüstöt bámulam és eszembe jutott a cigányasszony tenyerjölése. Most már komolyan megijedtem, legszívesebben visszakértem volna a pa-pírt, de a varázsló megszólalt.

„Nem tirannus típus, de azért ha nagyon megszorítják, megmutogatja hatalmának kör-meit. Eles kritikai érzéke van, érzékenyen rea-gál a felfogásától, véleményétől eltérő szel-lemi, érzelmi jelenségekre. Ha másként nem boldogul, elvégzi a másik munkáját is, hogy rendet érezzen maga körül. Mély, befelé for-duló érzelmi életet él, emiatt időnként meg-szakad érzelmi kontaktsa környezetével. Ilyenkor egyedül érzi magát, idegének talál-ja és nyúgnek tartja környezetét. Csak a hu-morérzéke menti meg a belső széjjelszóródás-tól. Vigyázzon magára, ezt ne veszítse el, mert akkor mindent elveszíthet. Nem hord külső burkot, azért, hogy mögé rejtse gondolatait és érzéseit. Nyílt, könnyen barátkozó, de gyakran megtartja a három lépés távolságot. Olyanok esetében, akiket kellemetlennek vagy érdemte-lennek ismer.”